

DÁSSEÁRVVU JA OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐA DOAIBMAPLÁNA – Gáregasnjárgga skuvla

Dohkkehuvvon čuvgehuslávdegottis 22.10.2024

Duogáš

Láhka nissoniid ja albmáid gaskasaš dásseárvvus geatnegahtta skuvllaid ja oahppolágádusaid gárvvistit dásseárvoplána. Ovtaveardásašvuodalahka gáibida, ahte skuvllain ja oahppolágádusain galgá leat plána dárbbášlaš doaibmabijuin ovtaveardásašvuoda ovddideami várás. Dásseárvosaš ja ovtaveardásaš skuvllas ii galgga vealahuvvot sohka beali dahje olbmui guoskevaš eará siva, degomat agi, álgoboahtimiša, giela, oskkoldaga, vuodđooainnu, oaivila, seksuála soju, dearvasvuodadili dahje doaibmahehttejumi dihte. Suoma vuodđolágas ovtaveardásašvuoda prinsihppa čujuha sihke vealaheami gildosii ja olbmuid ovtaveardásašvuhtii lága ovddas.

Ovtaveardásašvuodalahka, rihkusláhka, dásseárvolahka ja bargolágit dárkkálmahttet vealaheami gildosa sierra eallinsurggiin. Dásseárvvu ovddideapmi skuvllain oaiwilda dan, ahte nieiddaiguin ja gánddaiguin meannuduvvo nu bealeheamet ja vealatkeahtta go vejolaš skuvlabeaivve buot diliin. Skuvlla dásseárvoplána lea bargoneavvu, mii eastada ovddalgihtii vealaheami sohka beali vuodul ja doarju sohka bealiid dásseárvvu ovddideami skuvlla árggas.

Dásseárvoplánain sihkarasto, ahte skuvllas bargojuvvo systemáhtalaččat dásseárvvu ovdii ja vuodđoáššit leat girjejuvvon seammaláganin. Dásseárvvu ovddideamis ii leat gažaldat dušše vuoiggalašvuoda ollašuhttimis, baicce maid vejolašvuodaid láhčimis geasuhahtti ja movttiidahtti oahppanbirrasii. Go buohkaid máhttu ja bargu adnojuvvo árvvus vuoiggalaččat, ovddida dat oahppiid buresveadjima ja skuvllas loaktima.

Ulbmilin lea dásseárvosaš, oktasašbargui čatnasan sihke buriid bohtosiid bukti bargobiras, mas dásseárvvu lea oassi oppa doaibmakultuvrra. Dásseárvvu ovddideapmi lea skuvlla buot lahtuid geatnegasvuohta. Erenomážit skuvlla njunnoša ja bargiid čatnaseapmi dásseárvvu ovddideaddji ulbmiliidda ja doaibmabijuide lea dehálaš. Dásseárvoplána vuodđoulbmilin lea, ahte dásseárvvojuvdaga ja – ulbmila sáhtášii lunddolaččat buktit buot doaimmaide.

Vai skuvlla doaimma dásseárvvu ja ovtaveardásašvuoda sáhtášii buoridit, de guovddáš ovddidansuorggit leat - vealaheami áican - vealaheapmái darváneapmi - doaimma ja meannudanvugiid váikkuhusaid árvvoštallan ja ovtaveardásašvuoda ovddideaddji doaibmabijuid ollašuvvan - oasálašvuoda lasiheapmi. Doaladumiide, mat dahket váttisin dásseárvvu ja ovtaveardásašvuoda ollašuvvama, galgá giddet

erenomáš fuopmášumi. Vealaheaddji doaladumit leat dávjá mielavuloš dásis ja vealaheaddji ráhkadusaid lea váttis áicat. Dárbbasuvvojit ovdagáttuide guoski nuppástusat fuobmáma bokte, vai šaddet bissovaš váikkuhusat.

Dát plána doaibmá vuodđun Gáregasnjárgga skuvlla dásseárvvu ja ovttaveardásašvuoda ovddideamis. Dásseárvvu ja ovttaveardásašvuoda plána biddjo áiggi dássái dárbbu mielde, muhto uhcimustá golmma jagi gaskkaid. Dán plána dievasmahttet vel skuvllaid oahppifuolahusplánat ja dán plánii dahkkon sierra dievasmahttimat.

2. Dásseárvvu ja ovttaveardásašvuoda plána ulbmil

Ovttaveardásašvuhtii ja vealaheapmái gullevaš doahpagat

Vealahemiin oaivvilduvvo ovttaveardásašvuodálága 6 § mielde: 1) dat, ahte geainna nu meannuduvvo, lea meannuduvvon dahje meannuduvvošii earáid ektui vahátlaččat veardidangelbbolaš dilis (njulges vealaheapmi); 2) dat, ahte neutrálan navdojuvvon njuolggadus, ágga dahje meannudanvuohki ásaha gean nu erenomáš heajos sajádahkii earáid ektui, geaidda dilli veardiduvvo, earet jos njuolggadusas, ákkas dahje meannudanvuogis lea dohkkehahtti ulbmil ja ulbmila olaheapmái geavahuvvon vuogit leat áššálaččat ja dárbbášlaččat (eahpenjulges vealaheapmi); 3) olbmo dahje olmmošjoavkku árvvu ja guoskameahttunvuoda didolaš dahje duodalaš loavkašuhhtin nu, ahte láchččojuvvo uhkideaddji, vaššás, fuotnu, badjelgeahčči dahje aggressiiva atmosfeara (heađušteapmi); 4) ráva dahje gohččun vealahit.

Čearddalaš vealaheapmi lea olbmuid sierraárvosaš meannudeapmi dan vuodul, ahte sii gullet dihto čearddalaš dahje álbmotlaš jovkui. Čearddalaš vealaheapmi sáhtta leat maid earálágan sajádahkii ásaheapmi olbmo oskkoldaga dahje riikkavulošvuoda vuodul. Heađustemiin oaivvilduvvo olbmo dahje olmmošjoavkku árvvu ja guoskameahttunvuoda didolaš dahje duodalaš loavkašuhhtin nu, ahte láchččojuvvo uhkideaddji, vaššás, fuotnu, badjelgeahčči dahje aggressiiva atmosfeara. Formálalaš ovttaveardásašvuoda ollašuvvan oaivvilda dan, ahte seammalágan dáhphusas olbmuiguin galgá meannudit seammaláhkai.

Bealehis meannudeapmi lea dehálaš hálldahusa vuoigatvuodaprinsihppa. Vuodđoláhka gieldá olbmuid ásaheami earálágan sajádahkii almmá dohkkehahtti ákka. Hálldahuslága 6 § mielde eiseválddi doaimmat galget leat neutrálat ja rivttes gaskavuodas oččoduvvon mihttomeari ektui. Duodalaš ovttaveardásašvuoda ollašuhhtin gáibida servodagas vealaheapmái vuodđuduvvi sierraárvosašvuoda aktiivvalaš caggama. Seammalágan meannudeapmi ii álo dáhkit ovttaveardásašvuoda ollašuvvama, dasgo olbmuid vuolggasajit ja vejolašvuodat leat earáláganat. Ovttaveardásašvuoda aktiivvalaš ovddideapmi sáhtta mearkkašit spiehkasteami seammalágan meannudeami prinsihpas, vai heajut sajádaga joavkkuid duodalaš

ovttaveardásašvuolta ollašuvašii. Duođalaš ovttaveardásašvuoda ovddideapmi gáibida maid eahpenjulges vealaheapmái darváneami. Eahpenjulges vealaheapmi dáhpáhuvá mángii dáhtokeahtá ja vuodđuduvvá ovdamearkka dihte dasa, ahte neutrálan navdojuvvon njuolggadusa dahje meannudanvuogi váikkuhusat sierralágan olbmuid eai dovddiiduvvo.

Positiivvalaš sierrameannudeapmi oaivvilda dan, ahte olmmošjoavkkuid (omd. boarrásiid, mánáid, čearddalaš vehádagaid), mat leat bahát vealahuvvot, sajádaga ja diliid figgat buoridit sierradoaimmaiguin nu, ahte duohta ovttaveardásašvuolta dorvvastuvvo, eaige doaimmat dásiset dáfus vealat geange. Ovttaveardásašvuodalága 7 § mielde positiivvalaš sierrameannudeamis galgá leat rivttes gaskavuohta ulbmila ektui. Gáržžes vuoigatvuodaláš geahčadeamis positiivvalaš sierrameannudemiin oaivvildit mearreáigásažžan plánejuvvon doaibmabijuid, mat laktásit rekryteremii, bargoeallimis ovdáneapmái ja oahppiválljemiidda ja mat lasihit uhcit ovddastuvvon joavkkuid oasi bargobáikkiin, sierra 4 bargoveahkajoavkkuin ja oahppolágádusain. Ovddalgihtii plánejuvvon deattuhusat váikkuhit diliin, main guokte formálalaččat gelbbolaš ohcci veardiduvvoba nubbi nubbaí uhcit ovddastuvvon joavkku ovddasteaddji ohcci buorin.

Viidasut geahčadeamis positiivvalaš sierrameannudemiin oaivvildit doaibmabijuid, mainna dorjot sierra joavkkuid duođalaš ovttaveardásašvuoda ja oassálastinvejolašvuodaid sierra eallinsurggiin. Dán dáhpáhusas sáhtá hállat maid áššehasaid dárbbuin vuolgi bálvalusaid ovddideamis.

Ovttaveardásašvuodalága 5 § mielde barggu barggaheaddji dahje skuvlema ordnejeaddji galgá dárbbu mielde dahkat govttolaš vuogáiduhttimiid dorvvasteami dihte doaibmaváttot olbmuid bargui dahje skuvlemii beassama, barggus ceavzima ja bargoeallimis ovdáneami. Govttolaš vuogáiduhttin oaivvilda ovttaskasdáhpáhusas dárbbalaš ja áššáigullelaš nuppástusaid ja ordnemiid, mainna ii dagahuvvo govttohis vahát ovdamearkka dihte bargoaddái dahje skuvlema ordnejeaddjái, ja mainna sihkkarasto doaibmaváttot olbmuid vejolašvuolta návddašit dahje geavahit buot olmmošvuoigatvuodaid ja vuodđofriijavuodaid ovttaveardásaččat earáiguin. Govttolaš vuogáiduhttimiiguin sáhtá ovddidit doaibmaváttot olbmuid dienasbargui beassama, barggus ceavzima ja barggu seailuheami, skuvlema ja eallinagi oahppama.

Dásseárvui ja ovttaveardásašvuhtii laktáseaddji lálkaásaheapmi

Lálka nissoniid ja albmáid gaskasaš dásseárvvus (609/1986) ja dan nuppástus (1329/2014) 5a§ 5 § (30.12.2014/1329)

Dásseárvvu ollašuhhtin skuvlemis ja oahpahusas

Eiseválddit ja skuvlema ordnejeaddjit sihke skuvlema dahje oahpahusa ordnejeaddji eará servošat galget fuolahit das, ahte nieiddain ja gánddain sihke nissoniin ja albmáin leat seamma vejolašvuodát skuvlemii ja ámmátlaš ovdáneapmái sihke das, ahte oahpahus, dutkamuš ja oahppomateriála dorjot dán lága mihttomeari ollašuvvama. Dásseárvu ovddiduvvo skuvlemis ja oahpahusas mánáid agi ja ahtanuššama mielde.

5 a § (30.12.2014/1329)

Doaibmabijut dásseárvvu ovddideami várás oahppolágádusain

Skuvlema ordnejeaddji vástida das, ahte uhcimustá golmma jagi gaskkaid gárvvistuvvo guhtege oahppolágádussii guoski dásseárvoplána ovtas bargiiguin ja oahppiiguin dahje stuđeanttaiguin. Plána sáhtá laktit oassin oahppoplána dahje oahppolágádusa eará plána. Dásseárvoplána galgá sisttisdoallat: 1) čielggadeami oahppolágádusa dásseárvodili birra; 5 2) dárbblaš doaibmabijuid dásseárvu ovddideami várás; 3) árvoštallama ovddit dásseárvoplánii gullan doaibmabijuid ollašuhhtimis ja bohtosiin. Erenomáš fuopmášumi galgá giddet oahppi- dahje stuđeantaválljemiidda, oahpahusa ordnemii, oahppanearuide ja čađahuvvon oahpuid árvoštallamii sihke seksuála heađušteami ja sohka beallái vuodđuduvvi heađušteami eastadeapmái ja caggamii.

Ovttaveardásašvuodáláhka 30.12.2014/1325 6 §

Skuvlema ordnejeaddji geatnegasvuohka ovddidit ovttaveardásašvuoda

Skuvlema ordnejeaddji ja dan fuolahan oahppolágádus galget árvoštallat ovttaveardásašvuoda ollašuvvama doaimmasteaset ja álggahit dárbblaš doaimmaid, maiguin ovttaveardásašvuohka ollašuvvá. Ovddidandoaibmabijut galget leat oahppolágádusa doaibmabirrása, resurssaid ja eará diliid vuhtii váldimiin beaktilat, áššái heivvolaččat ja realisttalaččat. Skuvlema ordnejeaddji galgá fuolahit das, ahte oahppolágádusas lea plána dárbblaš doaibmabijuin ovttaveardásašvuoda ovddideami várás. Skuvlema ordnejeaddji ja dan fuolahan oahppolágádus galget várret oahppiide ja sin fuolaheaddjiide sihke stuđeanttaide dahje sin ovddasteaddjiide vejolašvuoda gulaskuddojuvvot ovddidandoaimmaid birra.

Dásseárvo- ja ovttaveardásašvuodabarggu oassesuorggit skuvllain

Dásseárvvu ulbmil ja viiddes ovttaveardásašvuodaprinsihppa stivrejit vuodđooahpahusa ovddideami. Oahpahus ovddida ekonomalaš, sosiálalaš, guovlluviidosaš ja sohka beallái dásseárvvu. Vuodđooahpahusa oahppoplána vuodustusain 2014 leat čatnasan sohka beallái dásseárvvu ovddideapmái mánngga dásis:

- Vuodđooahpahus roahkasmahtá ovttaveardásaččat nieiddaid ja gánddaid oahpuin. Guđege oahppi veahkehit oaidnit iežas vejolašvuodaid ja hukset iežas oahppanbálgá almmá sohka beallái čadnojuvvon rollamálliid.
- Vuodđooahpahus lasiha dieđu ja áddejumi sohka bealli mánnggahámatvuodas.

- Ovtaveardásašvuolta ja dásseárvu leat prinsihpat, mat stivrejit vuodđooahpahusa doaibmakultuvrra ovddideami.
- Oahpahus galgá leat sohka bealle didolaš. Guhtege oahppoávnas ovddida sohka bealle dásseárvu iežas láhkai.
- Bargovugiid, oahppanbirrasiid ja oktasaš bargoguimmiid válljemis giddejuvvo fuopmášupmi sohka bealle čadnon doaladumiid ja meannudanvugiid áicamii ja rievdadeapmái.

Vuodđooahpahusa oahppoplána vuodustusat leat dievasmahtton Oahpahusráđđehusa mearrádusain 63/011/2015, mii dieđiha vuodđooahpahusa ordnejeaddjiid guđege skuvlii guoski dásseárvu doaibmaplána gárvvistangeatnegasvuodas.

Oahpahusa ordnen

Vuodđooahpahusa oahppoplána vuodustusain 2014 gávnnavuvvo:

Vuodđooahpahusa servodatlaš bargun lea ovddidit dásseárvu, ovtaveardásašvuoda ja vuoiggalašvuoda. Vuodđooahpahus addá olmmošlaš ja sosiálalaš oaiveoami. Olmmošlaš oaiveoapmi čohkiida máhtus ja sosiálalaš oaiveoapmi olbmuid gaskasaš oktavuodain, vuorrováikkhusas ja luohhtámušas. Ovtas dat ovddidit ovtatolbmoo ja servodaga buresveadjima ja ovdáneami. Vuodđooahpahusa bargun lea oasiltis eastadit sierraárvosašvuoda ja olggobeallái báhcima sihke ovddidit sohka bealle dásseárvu. Vuodđooahpahus roahkasmahtta ovtaveardásaččat nieiddaid ja gánddaid sierra oahppoávdnasiid oahpuin sihke lasiha dieđu ja áddejumi sohka bealle mánggahámatvuodas. Guđege oahppi veahkehit oaidnit iežas vejolašvuodaid ja hukset iežas oahppanbálgá almmá sohka bealle čadnojuvvon rollamálliid.

Vuodđooahpahusa kulturbargun lea ovddidit mánggabealat kultuvrralaš máhtu ja kulturárbbi árvusatnima sihke doarjut oahppiid iežaset kulturidentitehta ja kultuvrralaš oaiveoami huksemis. Oahpahus lasiha áddejumi kultuvrraid mánggahámatvuodas ja veahkeha hámuhit kultuvrraid vássánáiggi, dálááiggi ja boahhteáiggi bistevaš joatkkan, mas juohkehaš sáhtta ieš leat doaibmin.

Eallima, nuppiid olbmuid ja luonddu gudnejahttima lassin deattuhuvvojit olmmošárvu loavkitmeahttunvuolta, olmmošvuoigatvuodaid gudnejahttin ja suomelaš servodaga demokrátalaš árvut, nugo ovtaveardásašvuolta ja dásseárvu.

Proseassa

Dásseárvu ja ovtaveardásašvuoda doaibmaplána gárvvisteapmi álggahuvvui njukčamánu 2024.

Gáibiduvvon čielggadeami leat dahkkon njukča-miessemánu 2024 njálmmálaččat ságastallamiin, sihke sáme- ja suomagielat jearahallanskoviiguin. Vástádusaid leat addán oahppit, oahpaheaddjit ja fuolaheaddjit. Fáttáid leat giedahallan mánáid ja nuoraid ahkedási mielde.

Doaibmabijuin lea sohppojuvvon skuvlla rektoriin ja doaibmabijut leat dohkkehuvvon maid oahpaheaddjiid čoahkkimis. Nuoraidstivra lea addán iežas kommeanttaid ja dat leat dievasmahtton plánii.

Gárvvistuvvon plána váldojuvvo atnui, go čuvgehuslávdegoddi lea dohkkehan dan.

Čielggadeami bohtosat ja sohppojuvvon doaibmabijut

Vuolleskuvlamánáid vástádusaid leat muhtin oassái ovttastahtton gieldda eará mánáid vástádusaiguin. Badjeskuvlalaččaid, oahpaheaddjiid ja fuolaheaddjiid bohtosat vuodđuduvvet Gáregasnjárgga skuvllas sierra dahkkon jearahallamiidda.

Čielggademiid bohtosat, oahppit:

- Dásseárvu doaban lea čielggas ja oahpis juoba ovdaskuvlamánáide. Oahppit áiccalmahtte ášši muitalemiin, ahte ovdamearkka dihte sierra ámmáhat eai leat gokčojuvvon eret mange sohkahealis. “Nissonge sáhtá leat boles!”
- Vuolleskuvlla mánáid mielde dásseárvu ollašuvvá viehka bures gielddas, muhto ovtaveardásašvuoda ollašuvvamis muhtun áššiin leat stuorra hástalusat (omd. gaskkaide ja bearraša ruhtadillái laktáseaddji gažaldagat).
- Vuolleskuvlaahkásaččain ii leat mearkkašahtti vásáhus rasismmas ja vealaheamis. Liikká muhtunlágan vuostálasvuodas leat vásáhusat suopmelaš ja sápmelaš veahkadaga gaskkas.
- Asttuáigge áššiin ovdan bohtet iešguđetlágan dáhpháhusat ja čoahkkaneami, mat nuoraid mielas leat eanet mátta Suomas. Gilis nubbái lea guhkes gaska ja erenomážit Ohcejoga ja Gáregasnjárgga nuoraid gaskkas sáhtá áicat dovddu ja vásáhusa sierraárvosaš sajádagas nuppiideaset ektui.
- Ságastallama váldodeaddu vuolleskuvlamánáiguin lei bálvalusain. Ovdan badjánii ee. dat, ahte muhtun bálvalusaid oažžu dušše girkosiiddas dahje Avvilis. Oahppit vásihit ahte sii leat sierraárvosaš sajádagas eará Suoma nuoraid ektui

danin, go davimus Suomas leat čielgasit uhcit vejolašvuodát čuovvut treanddaid ja háhkat iešguđetlágan áššiid.

- Badjeskuvlalaččat vásihit maid dásseárvo- ja ovtaveardásašvuodadili oalle buorrin skuvllas. Liikká jearahallamis ovdan boahtá gažaldat sohka beallerollain ja –málliin. Sullii goalmát oassi oahppiin vásiha, ahte sohka bealli váikkuha dasa, mo skuvlla bargit meannudit singuin. Njealját oassi oahppiin vásiha, ahte sohka beallerollat leat čavgadat, ii leat álki leat nieida/gánda/eará sohka bealat dan láhkai go hálida.
- Badjeskuvlalaččaid mielde nieiddaid roahkasmahttet oahpásmuvvat maid ng. albmáid ámmáhiidda, muhto seamma ii oro ollašuvvamin nuppegežiid. Dušše njealját oassi vástidii, ahte gánddaid roahkasmahttet oahpásmuvvat maiddái ng. nissoniid ámmáhiidda, loahpat vástidedje gildolaččat ja “in máhte dadjat”.
- Njealját oassi badjeskuvlalaččain mitalii vásihan dahje áican seksuála heađušteami/cielaheami/snoallama dahje eará loavkašuhtti hállama skuvllas dahje asttuáigge. Lassin goalmát oassi nuorain lei vásihan dahje áican loavkašuhtti dahje átestuhtti ságaid, videoid dahje oktavuodáváldimiid sosiála medias.
- Badjeskuvlalaččat vásihit ovtaveardásašvuoda oalle buorrin. Dan ahte dolletgo vástádusat deaivása ii sáhte goit sihkkarastit jearahallandili atmosfeara geažil. Joavkkus orru bohciidahttimin ovdagáttuid áššit, mat eai leat alcces oahppásat.

Čielggademiid bohtosat, oahpaheaddjit:

- Oahpaheaddjiid vástádusat ledje sohka beliid gaskasaš dásseárvui ja seksuála dorvolašvuhtii guoski áššiin seammassullasaččat badjeskuvlalaččaid vástádusaiguin. Oahpaheaddjit eai vásit skuvlla ovtaveardásažžan. Fuola bohciidahtta vealaheapmi ja unohis meannudeapmi, mii laktása oahppiid čearddalaš duogáži ja eatnigillii.

Čielggademiid bohtosat, fuolaheaddjit:

- Fuolaheaddjit vásihit skuvlla dásseárvo- ja ovtaveardásašvuodadili eanaš osiin buorrin. Ovdan badjána fuolla sierra čearddalaš duogážiin ja eatnigiela hálli oahppiid dásseárvvus skuvllas ja dan oahpahusjoavkkuin. Maiddái gáržžes oainnut seksuála sojus ja sohka bealis bokat fuola.

Doaimmabijut:

- Oahppolágádusa cealkin vealatkeahtes birasin (čakča 2024)
Vealatkeahtes skuvla

čatnasa vuosttildit ja darvánit buotlágan
vealaheapmái, givssideapmái ja headušteapmái skuvlaservoša buot dásiin
oahppiin gitta bargiide.

Dovddasta ja dohkkeha olbmuid earáláganvuoda oassin skuvlaservoša.

Čatnasa dásset sierraárvosašvuoda sihke ovddidit ja bisuhit
ovttaveardásašvuoda.

Čatnaseami mearkan almmolaš
lanjaide ja eará sajiide bohtá galba
(suoma-davvisámegiella), mii muittuha
áššis. Jahkásaččat skuvlajagi álggus
skuvla ordne iditrahpama
/oahppodiimmu/temábeaivve, mas ášši
giedahallo. Dásseárvo- ja
ovttaveardásašvuodabarggu

projeaktabargi válmmaštallá temáoppalašvuoda borgemánus 2024. Materiála:
ČUOVUS 1

Govva: [Yhdenvertaisuus.fi/Vuoigatvuodaministeriija](https://yhdenvertaisuus.fi/vuoigatvuodaministeriija)

- Doallat skuvllas oidnosis plakáhtaid ja eará materiálad, mat muittuhit
dásseárvvus ja ovttaveardásašvuodas.
- Positiivvalaš sierrameannudeami doahpaga čilgen oahppiide, oahpaheaddjiide
ja fuolaheaddjiide. Rektor vástida dás. Materiála: ČUOVUS 2
- Gieldda nuoraid giliid gaskasaš joavkkuiduhttin ovtta nuoraidoaimmain.
Dáhpáhusaid ordnen čielggaduvvo dalán čakčat 2024. Dát oktavuodas maidái
ovddit buresveadjinplánaide.
 - Vällkkäri -oktasaš gaskadiibmoskibirskuvlen sierra giliid gaskkas.
 - Gáregasnjárgga ja Ohcejohnjálmmi badjeskuvlalaččaid oktasaš ovtta ija
joavkkuiduhttinleaira.
- Ordnet oahpaheaddjiide skuvlema seksualitehta ja sohkaheali
mánnggahámatvuodas, sihke dáid áššiid deaivideamis ámmátrollas.
- Fuolahat das, ahte bušeahtas lea ruhta oažžut buot mánáid, geat hálidit, omd.
Sámenuoraid dáiddadáhpáhussii (giđđa 2025).
- Skuvla hukse positiivvalaš áddejumi kultuvrraid mánnggahámatvuodas. Váldit
vuhtii mánáid kultuvrraid dehálaš beivviid.
- Stipeandaid juohkin skuvlajagi loahpas dahkko dás ovddos nu, ahte juohkehaš
sáhtá dovdat ahte lea lihkostuvvan mas nu ja bálkkašuvvo das.

Árvoštallan:

Ovddit dásseárvvu ja ovttaveardásašvuoda čielggadeapmi lea dahkkon jagis 2017.

Gieldadási čielggadeamis bohte ovdan hástalusat sohkahealiid gaskasaš dásseárvvus,

sihke ovttaheardásašvuodas giellaáššiin. Sámegielat oahppiide lei váddásut oažžut skuvllas bálvalusa iežas eatnigillii. Sohkabeliid dásseárvvu doaladumiide laktásettiin skuvllas lea vel ovddideamoš, muhto davvisámegiela sajádat lea buorránan. Oahppái lea vejolaš oažžut oppa skuvlabeaivve áigge oahpahusa iežas eatnigillii. Lassin oahppifuolahusas ovdamearkka dihte psykologabálvalusaid oažžu sámegillii.

Servvolaš oahppofuolahusjoavku vástida jahkásaš doaibmabijuid ollašuhttimis ja árvoštallamis. Árvoštallama sáhtta dahkat gáržžit jearahallama vuodul.

Doaibmabijuid viidásut árvoštallan čađahuvvo čuovvovaš plána gárvvisteami oktavuodas.

Čuovvovaš čielggadeapmi lea 2027 giđđat, odđa bohtá fápmui álgočavčča 2027.

ČUUVOSAT:

- 1 [Vealaheamis friija temábeaivi.docx](#)
- 2 [Positiivvalaš sierrameannudeami rávagirji](#)